

एवमैकांतिकस्यसुखस्याच्छादकंसंसाराश्वथंतच्छेदकमसंगशस्त्रंचोक्तातस्यसुखस्यप्राप्तावधिकारिणंतस्यस्वरूपंचाहद्वाभ्यां निर्मानेतिमानोदर्पः मोहोविपर्ययस्तद्रहिताःनिर्मानमोहाः जितःसंगःकर्ताहमित्यभिमानःदोषोरागादिश्वयैस्तेजितसंगदोषाः अध्यात्मंआत्मनिनित्याःनिष्ठावंतःआत्मध्यानपराइतियावत् विनिवृत्तकामाःत्यक्तसर्वपरिग्रहाः द्वंद्वैःसुखदुःखेत्युपलक्षणंशीतोष्णादीनामपि तैर्विमुक्तास्तितीक्षावंतइत्यर्थः अमूढाःविद्ययाऽविद्यानाशंरुतवंतः तत्पदंअव्ययंअपुनरावृत्तिगच्छंति ॥ ५ ॥ ननुयदितदूर्ध्वपदंगच्छंतितर्हिततःपातोप्यवश्यंभावीपतनांताःसमुच्छ्रयाइतिन्यायात् ततश्चयस्मिन्गताननिवर्तंतीत्यनुपपन्नमित्याशंक्यतस्यपदस्यस्वरूपमाह नतदिति तत्पदंसूर्योनभासयति रूपादिहीनत्वेनचक्षुरयोग्यत्वात् एतेनसर्वेषांबाह्येन्द्रियाणांनिवृत्तिः यद्विरूपवच्चक्षुर्योग्यंतत्सूर्येणचक्षुरनुग्राहकेणभास्यंइदंतुनतथेत्यर्थः नशशांकश्चंद्रोपिभासयति यन्मनोग्राह्यंस्तुतच्चंद्रेणमनोनुग्राहकेणभास्यंइदंतुनतथा यन्मनसानमनुतइतिश्रुत्याऽस्यमनोग्राह्यत्वनिषेधात् नापिपावकःभासयति यद्विवाचाग्राह्यंतत्तदनुग्राहकेणपावकेनभास्यंइदंतुनतथा यद्वाचानभ्युदितमितिश्रुत्यास्यवागोचरत्वनिषेधात् नचक्षुषागृह्यतेनापिवाचेत्यादिश्रुत्यंतरंच यतश्चक्षुर्मनोवाचामगम्यंतेनस्थूलसूक्ष्मकारणप्रपंचातीतंप्रत्यगद्वयं नांतःप्रज्ञंनबहिःप्रज्ञं

निर्मानमोहाजितसंगदोषा अध्यात्मनित्याविनिवृत्तकामाः ॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञैर्गच्छंत्यमूढाः पदमव्ययंतत् ॥ ५ ॥ नतद्भासयतेसूर्योनशशांकोनपावकः ॥ यद्वत्त्वाननिवर्तंतेतद्वामपरमंमम ॥ ६ ॥

अस्थूलमनणुइत्यादिश्रुतिभिःसर्वविशेषरहितंयत्प्रतिपादितंतत्तमपरमंधामवृत्तिरूपज्ञानादपरमादन्यज्ज्योतिश्चिन्मात्रं ममेतिसंबंधोराहोःशिरइतिवदुपचारात् मदभिन्नंज्योतिःस्वयंप्रकाशमित्यर्थः अतएव यद्वत्त्वाप्राप्यज्ञात्वेत्यर्थः ननिवर्तंतेनिवृत्तिकारणस्यमूलाज्ञानस्याभावात् एवंव्याख्यानेहियदाह्यैषएतस्मिन्मदृश्येनात्म्येनिरुक्तेनिलयनेभयंप्रतिष्ठांविंदते अथसोऽभयंगतोभवतीतिश्रुत्यर्थानुगमोदृश्यते अदृश्येइतिदृग्योग्यत्वेनसूर्यभास्यत्वंपर्युदस्यते अनात्म्येआत्मनोमनसोयोग्यंआत्म्यंतदन्यत्रअनात्म्येइतिमनसोप्ययोग्यत्वेनचंद्रमोभास्यत्वंनिरस्यते अनिलयनेनिलीयतेस्मिन्सर्वस्थूलसूक्ष्ममितिनिलयनं कारणंतद्भिन्ने अतएवानिरुक्तेनिर्वचनायोग्येवाचामगोचरइत्यर्थः तेनपावकाप्रकाशेइतिसिद्धं येतुसूर्याद्यप्रकाशमर्चिरादिमार्गगम्यंसत्यलोकादप्युपरितनमप्राकृतंवेणवंपदंनित्यंदेशांतरेऽस्तिनतद्वत्त्वापुनर्न निवर्तंतइतिव्याचक्षते तेषांरूपमस्येहतथोपलभ्यतइतिदृश्यस्यतुच्छत्वादेवतादृशस्यापितुच्छत्वमपरिहार्यं दृश्यत्वाविशेषात् तस्माद्यथोक्तएवश्लोकार्थः ॥ ६ ॥